

Na zasedání sekce se pak první skupina referátů týkala problematiky lingvodidaktického výzkumu textu a práce s textem v hodinách ruštiny. Byly řešeny otázky lingvistického i zeměvědného komentáře, sémantizace lexika, percepce a porozumění textu, typologie textových cvičení atp. (doc. Fominych, DSVK Praha, dr. Folprechtová, PdF UK Praha, dr. Kosanovičová, Novi Sad, dr. Gazda, MU Brno). V diskuzi k těmto referátům zazněly náměty týkající se stimulace žáků v hodinách ruštiny, výběru uměleckých textů pro výuku ruštiny, výskytu cizích slov v textech aj. Jeden referát byl věnován čistě lingvistické problematice, a to funkci ruského komparativu (dr. Šturala, MU Brno).

Druhá skupina referátů a diskusních vystoupení v lingvodidaktické sekci zahrnovala širokou problematiku pedagogické komunikace, včetně typologie a přípravy učitelů, technologie práce na učebnicích ruštiny jako cizího jazyka, věčné aktuální otázky vzájemného vztahu systémové a komunikativní metody ve výuce i problematiky zvukového systému ruštiny (dr. Pospíšilová, VA Brno; dr. Rejmánková, PdF Hradec Králové, dr. Timofejev, PdF Hradec Králové).

Všechny otázky byly řešeny nejen z hlediska současné, ale především budoucí výuky ruštiny jako cizího jazyka.

Ve vzájemné výměně názorů rusistická konference hledala orientaci v nových faktech o historii a slovesnosti ruského národa. Její účastníci si rozšiřovali své povědomí o nejnovějších trendech v současné ruštině a metodice její výuky, zároveň pak hledali její nové místo v praxi, a tím i základní zaměření středoškolské i vysokoškolské výuky.

*Helena Flidrová
Zdeněk Pechal*

K niektorým otázkam výuky jazyka ruského ako fakultatívneho predmetu

Súčasnú etapu rozvoja našej spoločnosti charakterizujú dynamické a zásadne zmeny vo všetkých sférach života, oblasť vzdelávania nevynímajúc. Zvyšovanie úrovne ovládania cudzieho jazyka ústne i písomne je neodmysliteľným mediom nášho kontaktu so svetom, prostredníctvom ktorého získavame a odovzdávame informácie.

V rámci novej spoločenskej situácie vznikajú nové jazykové potreby, nové postoje vo vzťahu k vyučovaniu cudzieho jazyka, ako i nutnosť zmeniť obsahovú naplň výuky. Z toho vyplýva, že cieľom modernizácie vzdelávania by malo byť stále užšie spájanie vzdelávania s potrebami života spoločnosti, čo

nevylučuje možnosť rešpektovania a zosúladenia spoločenských záujmov so záujmami a činnosťou študujúcich. Novovznikajúce okolnosti nás nútia zamyslieť sa nad tým, aké je postavenie a perspektívy výuky ruského jazyka vo vytvárajúcich sa nových podmienkach na jednej z vysokých škôl.

Vyučba ruského jazyka vo všeobecnom základe, ako fakultatívneho predmetu, je na Pedagogickej fakulte v Nitre dvojsemestrová s dvomi hodinami týždenne, ukončená skúškou. Študenti musia v priebehu štúdia na vysokej škole povinne absolvovať dva cudzie jazyky s možnosťou výberu z piatich svetových jazykov (anglický, francúzsky, nemecký, ruský, španielsky). Aká bola situácia pri výbere ruského jazyka ako cudzieho jazyka vo všeobecnom základe v školskom roku 1990/91 a 1991/92 dokumentujú údaje v tabuľke.

Šk.rok	Celkový počet študentov	Rus. jazyk si zvolilo	%	1.stupeň	2.stupeň
1990/91	652	348	53,3	171	177
1991/92	534	289	54,1	146	143

Uvádzame celkový počet študentov v I. ročníku (vyjmúc študentov odboru Rj), z toho počet študentov, ktorí si zvolili ruský jazyk a vyjadrenie v percentách.

Pri hľadaní optimálnej obsahovej náplne predmetu je potrebné vychádzať a zohľadňovať špecifické pedagogické zameranie študujúcich ale zároveň i ich rozdielne odborné zameranie (učiteľstvo pre 1. stupeň základnej školy [1. stupeň], učiteľstvo všeobecnovzdelávacích predmetov pre ročníky 5-12 [2. stupeň] - prírodovedná a spoločenskovedná zameranie).

V súvislosti s modernizáciou učebného procesu a so zvyšovaním jeho účinnosti sme sa rozhodli rozdeliť učivo do troch tematických celkov: 1. Práca s odbornou literatúrou (odborný text), 2. Informácie z reálií a lingvoreálii, 3. Komunikačné situácie.

1. Práca s odbornou literatúrou

Učebné odborné texty sú základným východiskovým materiálom, s ktorým sa na seminároch pracuje, preto ich výberu je potrebné venovať zvýšenú pozornosť. Do vyučovacieho procesu najskôr zaraďujeme texty všeobecnovedného charakteru s pedagogickým a psychologickým zameraním, vzhľadom na budúcu profesiu študentov, a až v nasledujúcej etape sústreďujeme pozornosť na úzkospecifické texty z odboru, aby sme budovali výuku ruského

jazyka na poznatkoch už získaných v príslušnom vednom odbore a nezaoberali sa problematikou, s ktorou sa študenti vzhľadom na počiatočné štádium štúdia (1. ročník) ešte vo svojom odbore nestretli.

Základným kritériom pri výbere učebných textov je ich informativnosť, autentickosť, primeranosť a v neposlednom rade i rozsah. Za dôležité považujeme striedanie adaptovaných textov s neadaptovanými, vždy by to však mal byť text s informáciou, ktorá zodpovedá súčasnému vedeckému poznaniu v danej oblasti a umožňuje rozvíjať odbornú i komunikatívnu kompetenciu.

Prostredníctvom textov z odborných časopisov sa študenti zoznamujú s najnovšími poznatkami a vývojom svojho odboru, s riešením niektorých aktuálnych problémov odborného zamerania. Pokiaľ sa práca s odborným textom uskutočňuje priamo na hodine, využívame predovšetkým kratšie texty. Formy práce s takýmito textami majú prevažne povahu receptívnych cvičení zameraných na upevnenie jazykových zložiek. Pomocou nich sa zdokonaľuje technika čítania, výslovnosť, intonácia alebo posluš a porozumenie, ak článok číta učiteľ, alebo ak je sprostredkovaný magnetofónom.

Pri práci s textom sústreďujeme ďalej pozornosť na vysvetľovanie hlavných myšlienok, na prácu s odbornou terminológiou, na následnú besedu na odborné témy atď.

2. Informácie z reálií a lingvoreálií

V ankete zo začiatku školského roka študenti prejavili najväčší záujem o informácie týkajúce sa súčasného diania v krajine, podmienok života ľudí na Sibiri a Ďalekom východe, trvalých umeleckých hodnôt z oblasti literatúry, kultúry a tradícií.

Zaujímavý aktuálny materiál poskytuje najmä časopisecká literatúra a periodická tlač, odkiaľ vyberáme pre študentov texty, ktoré korešpondujú so sférou ich záujmu. Neoceniteľným prínosom je i možnosť používať autentické nahrávky rôznych programov nasnímané z ruskej televízie. Popularitu si získali spravodajské relácie (Vremja, Novosti), dokumentárne filmy (Monológ - film o živote a tvorbe V. Vysockého, reportáž zo Sibire), ako i hrané filmy (Assa, Zavtra byla vojna). Tieto diela sa stretli so záujmom, pretože detailne približujú realitu ruského života, sprístupňujú doteraz utajované skutočnosti a v neposlednom rade poskytujú možnosť počuť nositeľov jazyka, ich reakcie v konkrétnych situáciách.

Najvýznamnejším prínosom používania videotechniky vo výuke je zvýšená motivácia študujúceho. K maximálnej aktivizácii a stimulácii prispieva nielen záujem o moderné metódy a techniku, ale predovšetkým zvýšený záujem o obsah a dej sledovaného videoprogramu. Skúsenosti ukazujú, že študent viac a sústredenejšie vníma, pozorne sleduje a oveľa viac si zapamätá, a to nielen konkrétny dej, ale aj okolnosti, situácie, prostredie a použité jazykové prostriedky (lexikálne a často i gramatické). Takýto spôsob práce umožňuje na jednej strane zdokonaľovať si všeobecné znalosti, rozšíriť si svoj obzor,

ale tiež osvojovať si širšiu slovnú zásobu, obraty, väzby a výrazy súčasného moderného jazyka, s ktorými sa zvyčajne v klasických dielach a v odbornej literatúre nestretnú.

Reportáže, poviedky, príbehy zo života dokresľujú predstavy študentov. Toto všetko vytvára priaznivé podmienky pre rozvíjanie následných besied a diskusií na rozmanité témy, v ktorých sa naskýta možnosť vyjadriť svoj názor, postoj, hodnotiace stanovisko k diskutovaným problémom.

3. Komunikačné situácie

Okrem práce s odborným textom a reáliami venujeme na seminároch zvýšenú pozornosť i nácviku komunikatívnych zručností. Predovšetkým sa snažíme využívať tie situácie, ktoré sú spojené s prostredím a životom študentov, s možnosťou uplatnenia vlastných skúseností (štúdium na vysokej škole, život na internáte, stravovanie, kultúrne a športové vyžitie, záujmy študentov).

V súčasnej teórii cudzojazyčného vyučovania sa odporúča uplatnenie princípu situatívnosti, a to tak pri nácviku rečových zručností, ako i jazykových prostriedkov. Najprirodzenejšie a "najkomunikatívnejšie" sú také situácie, pri ktorých má študent povedať niečo o sebe, vyjadriť vlastný názor na rozličné javy, kde jeho prejav má plnú komunikatívnu hodnotu: obstaruje výpovede informácii, ktoré sú neznáme partnerovi alebo ostatným prítomným v skupine. Táto požiadavka nie je novou. Už J. O. Hruška v r. 1926 zdôrazňoval: "Hlavní naší snahou musí být aby žákovu mluvení přýštilo z vlastních zážitků a popudů, aby bylo spontánní".¹

V priebehu semestra by na seminároch nemali chýbať súťaživé formy práce - kvízy, hry, križovky, zábavné momenty - humor, piesne, prvky psychologické hry. V našom príspevku sme sa pokúsili o stručnú charakteristiku problematiky spojennej s výukou ruského jazyka ako fakultatívneho predmetu. Sme si vedomí, že veľa otázok zostáva otvorených a nedoriešených a čaká na ďalšie dopracovanie.

POZNÁMKA:

¹ HRUŠKA, J. O.: Metodologie jazyka francouzského, Praha 1926, s. 65.

Elena Zelenická
Viera Vajdová